Tečaj XVII. **NOVICE** List 15.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo **vsako sredo** po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 13. aprila 1859.

Kaj posebno manjka našim drevesnicam ali tako imenovanim vertnim šolam?

Dan današnji se je močno povzdignila reja sadnih drevés. Vsak priden gospodar, naj je kmet ali gospod, če ima le količkaj za drevje pripravnega prostora, ga zasaja s sadnimi drevési. Tako je pri nas, tako je drugod.

Ni tedaj čuda, da je že težko cepljencov dobiti, ker vse sega po njih.

Tega se je, kakor mnogo druzih gospodarjev, prepričala tudi kranjska družba, ktera je začela letos svoj vert na Poljanah v Ljubljani popolnoma predelovati in je pisala po 100 različnih sort najžlahnejših pritličnih hrušk in jablan na deset krajev, preden jih je kakih 60 dobila iz Dunaja, pa še teh ne že tako močnih kakoršnih je želela. Iz vseh druzih krajev Štajarskega in Koroškega je dobila odgovor, da so jim drevesca pošle, al ker so pokupljene bile, ali pa so jim zadnje dve leti ali suše ali pa mraza konec vzele.

Zakaj pa niste drevés iskali domá po Kranjskem; saj imate vendar pridnih sadjorejcov in celó takih, ki so medaljo prejeli?“ — utegne kdo reči.

Kmetijska družba bi se bila gotovo najraje obernila do domačih gospodarjev, — pa kaj, ker vé, da jih je le malo, kteri se pečajo s prodajo sadnih drevés; tisti pa, ki se s tem pečajo, nimajo zlasti v hruškah in pritlikovcih tistih žlahnih sort, ktere želí kmetijska družba v svoj vert zasaditi, da bi od njih kadaj cepiče pa tudi cepljene drevesa po deželi dajala.

Večji del naših sadjorejcov pa, ki se s prodajo sadnih dreves pečajo, ne vejo, kaj imajo — in to je tista velika napaka, ktera tare naše drevesnice ali „vertne šole“. Nekteri od svojega mladega drevja malo več vejo, kakor da imajo „dobre hruške ali pa jablane“; malokdo vé povedati sorto, da bi se človek mogel zanesti, da bi res to dobil, česar želí.

Na tem je pa sila veliko ležeče. Če bi, postavimo, kdo v svoj vert rad imel pisanega kalvilarja, pa se mu pošlje pisani kosmač, ali namesto virguleške karvojnica itd., ne bo mačka v žaklji kupoval, ampak vediti hoče, kaj bo dobil, ker druzega neče.

Naše drevesnice so v tej zadevi še take kakor so bile pred 300 leti. In to je njih največja napaka; to jim je overa, da se iz njih ne kupuje toliko dreves, kolikor bi se jih kupovalo in celó v druge dežele pošiljalo. Prodajajo se iz takih drevesnic drevesa le takim gospodarjem, kterim ni nič mar za sorto, ampak so zadovoljni, da dobijo le jabelka ali pa hruške.

Takih gospodarjev je pa dan današnji že malo in jih bo od leta do leta manj.

Toliko bolj pa je obžalovati to, da so naše drevesnice v tem tako zanemarjene, ker so v Ljubljani napravljene sadne razstave pokazale, da imamo na Krajnskem, kar jabelka vtiče, večidel vse žlahne sorte; v hruškah smo bolj zapušeni.

Če se drevesnice imenujejo vertne šole, že samo to ime kaže, da ni dosti, da se drevesa le po redu posadijo v sadišče, kakor sedijo otroci v šolskih klopéh, temuč treba je tudi, da se vsacemu divjaku svoje ime dá po cepiču, s kterim je bil požlahnjen, kakor v šoli vsak otrok svoje ime ima, da ga učnik po njem kliče, in da ne pošlje Anžeta h gospod fajmoštru, če oni hočejo z Blažetom govoriti.

In kako lahko bi bilo vertne šole tako vrediti! Le dve reči ste potrebne: perva je, da sadjorejec nikoli ne vzame cepiča, če natanko ne vé imena sadne sorte, — druga pa je ta, da cepljence vversti v vertni šoli tako, da versti ene sorte svojo številko (numero) dá na plehasti plošici ali na količu, na kterega se s svinčnikom (plajštiftom) debela številka zapiše, — in te številke se zapišejo potem v zapisnik (register) in k številki se pripiše ime sadne sorte.

Te dve rečí ste našim drevesnicam najpotrebniše; se vé da si sadjorejec v zapisniku tudi zapomni čas cepljenja itd.

Naj bi naši sadjorejci to reč prevdarili in koj začeli svoje drevesnice tako predelovati, kakor jih terjajo potrebe sedanjega časa!

Če morebiti kdo misli, da smo tukaj kaj preveč rekli, nam je prav ljubo, ako se oglasi, da to reč dobro dodelamo.

Gospodarske skušnje.

(Kako usahnjene drevesca zopet oživiti). Drevesca, ktere so že več dni izkopane bile in so se na koreninah in lubji posušile, se dajo zopet oživiti, ako se v dobri zemlji dosti dolga in globoka jama skoplje; v to jamo se položí usahnjeno drevó, 6 pavcov na debelo, se z dobro zemljo zasuje in v nji ene dní ležati pusti. — Zemlja pa se mora, posebno v suši, večkrat z vodo poškropiti.

(Peso, belo in rudečo, med turšico saditi). Gospod Zajc iz Monakovega naznanuje skušnjo, ki jo je pretečeno leto sam napravil s peso med turšico sajeno, in pravi, da se mu je kaj dobro obnesla. Posebno dobro se splačuje to v bolj goratih krajih. Pésa je bila debela, in turšice se je veliko veliko pridelalo. Pesa se menda zato tako zredí, ker ji turšica senco dela.

(Koliko gojzdna stelja za gnoj zaleže). O tem piše gospod Fischbach, virtemberžki okrajni gojzdnar, to le: Gojzdna stelja za gnoj res malo zaleže, ker 100 funtov šilovja ali hojevja le toliko zdá, kakor 58 funtov slame ozimnega žita. Ker pa 100 funtov listja le 45 funtov suhe za nastel pripravne stelje dá, tedaj nadomestuje $14^1/_2$ funtov slame oziminega žita 100 funtov listja. Tudi prizadene gojzdno steljo naberati skoraj več, kakor je njena gnojna moč vredna, in sicer dvakrat več, ne glede na to, da to gojzdu veliko škodo prizadene, če se v gojzdu čisto vse listje pobere.

(Vino menj pusto in stanovitneje napraviti). Na Gerškem devajo še dan današnji v víno nekoliko žganega mavca (gipsa), s kterim ga popravijo, da je boljše in stanovitniše. Tudi drugod so poskusili to pri kalnem

vinu, in našli so, da se vino z gipsom pomešano kmali učisti; vendar pa vinu prijetnega okusa ne vzame, gips se v sodu sterdi, če se ga le preveč ne vzame, in vino se dá potem čisto iz soda pretočiti. Tudi kisle vina po gipsu nekoliko svoje kisline zgubé. — Tako priporoča časnik „Fortschritt“.

(Kako stenice pregnati). Neka gospodinja iz Lipnice priporoča zoper stenice vodo od kumar. Kumare se morajo dobro ožmeti in ž njih vodo večkrat posteljne špranje in postelje same, kjer se stenice rade redé, zaporedoma umivati, dile podergniti, vratni podboji s kakem penzeljnom pomazati in enake kraje, kjer se stenice najraje deržé, z omenjeno vodo politi. Stenica berž pogine, ko jo ta voda zadene. Najbolje zato so semenske in že nekeliko nagnjite kumare. Zmečkati se morajo, in ž njih sokom postelje in druge stenične gnjezda namazati; še celo jesih, v kterem naše gospodinje kumare hranjujejo, jih kmali pomorí.

Od dosmertnih asekuracij.

I. Kaj so dosmertne asekuracije ali zavarovavnice? čemu so? in kako se jih more vsak udeležiti?

Dosmertne zavarovavnice se po nemško imenujejo „Lebensversicherungen“. Marsikdo, ki nemško besedo „Lebensversicherung“ bere, in še nikolj ni nič slišal od teh naprav, bi utegnil reči: „Ali vas luna terka, da kaj takega mislite, da kakošna asekuracija more celó življenje človekovo zavarovati, da ne bo umerl?“ Ker pa se „Lebensversicherung“ ne sme tako razumeti, kakor zgolj nemška beseda kaže, ne imenujemo mi v svojem jeziku teh naprav „zavarovavnice življenja“, ampak dosmertne zavarovavnice ali asekuracije, in od teh pri nas še premalo znanih naprav hočemo svojim bravcom v sledečih sostavkih še kaj več povedati, kakor smo že unidan od tontin povedali.

Da so dosmertne zavarovavnice dobra reč, je zdavnej znano, pa deležnikov še niso imele dosedaj toliko, kolikor bi jih kakor koristne naprave imele šteti. Zakaj se jih ljudje tako malo udeležujejo, tega je marsikaj krivo. Mnogi še celó nič od njih ne vejo, drugi jim ne zaupajo; veliko ljudí je, kteri se jih ne morejo udeležiti, ne manjka se pa tudi tacih ne, kteri z neverjetno nečimernostjo svoje življenje vživajo, se za pokojne prihodnje dni kar nič ne pečajo, in dosti jih je, kteri še ne prevdarijo, kako se bo njihnim svojcom po njih smerti godilo; tistim namreč, kteri so jih v življenji tako zvesto ljubili. Misliti bi bilo skorej, da se taki nemarneži še celó branijo, po smerti spomin sabo vzeti, da zapusté sirote, ktere bi jih po smerti blagoslovile. Vendar pa ne rečemo preveč, da ne bo dolgo terpelo in ljudstvo se bo začelo v dosmertne zavarovavnice sploh zapisovati.

Živimo namreč v času, v kterem se ljudje tako hitro množijo; v kterem sto druzih močí nadomestuje človeške roke; v času, v kterem se dá brez pravih vednost in pripravnost komaj še živéti; v kterem znajdba spodriva znajdbo, v kterem nam vse in povsod glasno na ušesa bije: „Naprej! naprej!“; v času, v kterem imamo toliko majhnih in velikih potreb, od kterih se našim sprednjikom še sanjalo ni, in v času, v kterem moramo za marsikaj dostikrat nepotrebnega lepe krajcarje darovati, kteri bi nam bili za starost, za dní nesreče ostali: v takem času so ljudje prisiljeni, ne samo na to misliti, kako bi si v sedanjih dneh urno pomagali, ampak tudi, kako bi se posebno za prihodnje dní preskerbeli, kterih v sedanjosti tako lahko pozabimo ali pa skerb za-nje k večjemu z dobrimi sklepi odlašamo.

V času živimo, v kterem se uperamo in prizadevamo, pa z vsem uperanjem in prizadevanjem komaj dan za dnevom izhajamo. Ravno zavoljo tega nas tudi tako težko stane, tudi za prihodnje čase stanovitno skerbeti. Kar naenkrat pa stojí človek pred durmi časa, v kterem si ne more nič več pridobiti, v kterem potrebuje prav posebno tistega pokoja in tiste zložnosti, ktera mu oslajuje dní starosti in mu obilo povračuje plačilo za njegove trude in skerbí pretečenih let.

Sila sila malo ljudí je pa, kteri morejo po dosedanjem ravnanju sebi in svojim ljubim veselo prihodnost pripraviti. Bog ne prizadeni, da bi hotli se mnogim posojilnicam in hranilnicam zameriti, ktere so ljudém res dobre pomočnice. Tù gré za druge rečí, ktere se dajo samo z dosmertnimi zavarovavnicami doseči. Obljubimo, da bodo te zavarovavnice v poznejih letih zlo slovéle. Naj jih le ljudje dobro spoznajo, in udeleževali se jih bodo gotovo tudi radi.

Koristnost dosmertnih zavarovavnic se dá v kratkem tako-le razkazati:

1. Dosmertne zavarovavnice utemeljujejo domačo srečo ali srečo med svojimi. — Ni treba dokazovati, kako je sreča med svojimi tudi sreča za celo sosesko, za celo deržavo, še celó za vse ljudí. To nam kaže skušnja najbolj jasno. Kjer ni edinosti in sreče med družinami, tudi ni pobožnosti in mirú. Čednost, bodi si kakoršna kolj, more samo v dobro gospodarjeni družini cvesti in tekniti. Taka družina je najrodovitneja njiva, v kteri morejo rasti vse nravne in deržavljanske čednosti. Da se pa to zgoditi more, mora oče ali gospodar družine najpred pomočkov imeti, s kterimi je mogoče tak namen doseči. Gospodar ne more nikolj preveč deloven in varčen biti, nikolj ne more vsega dosti prevdariti; v tem mu morajo pa udje družine pomožni biti. Al gospodar naj bo še tako delaven, še tako varčen, naj še tako umno vse prevdarja, vendar dostikrat ne doseže svojega namena. Delavna roka omaga, zadovoljnosti se človek naveliča in če kdo še tako umno in modro kaj prevdari, prigodi se kaj, česar nihče ne more previditi, in vse je zastonj! Ako damo pa gospodarju pomočkov, da se takih nezgod varje, obvarjemo tudi celo družino; otmemo jo težavnih homatij in pogubljenja. Dosmertne zavarovavnice dajajo take pomočke; one morejo družine varovati sile in nadlog; one jim dajajo ték in učverstujejo njih srečo.

Kakor so dosmertne zavarovavnice dobrotnice in pomočnice družin, tako so tudi

2. krepke podpornice omikanja. — Komu more nek bolj biti na tem ležeče, da se svojci sploh in poseboma kaj učé in omikajo, kakor njih očetu? Ali pa more ta to tako storiti, kakor je treba, če bi ne imel pomočkov, kteri mu tudi še potem ostanejo, ko si ne more nič več pridobiti, ko mu obertnija in rokodelstvo opéša itd.

3. Dosmertne zavarovavnice so koristne družini in njeni omiki, toraj so tudi koristne čednemu življenju.

4. Dosmertne zavarovavnice vzbujajo varčnost; zavoljo tega pripomorejo k blagru posamnih ljudí kakor tudi celih družin.

Ker delajo ljudem upanje, da bodo po odločenem času dobili pravice, ktere grejo deležnikom takih zavarovavnic, tedaj si bodo ti tudi na vso moč prizadevali, da ne zgubijo teh pravic.

Z umno varčnostjo bo mogel deležnik vsigdar dolžnosti zavarovavnice spolnovati; tedaj se mu ne bo bati, da bi zgubil pravice, ktere je pridobil. Blagor mnogih posamnih je v tesni zvezi z blagrom vseh skupaj; ta blagor se bo ondi najbolj razodeval, kjer imajo dosmertne zavarovavnice največ deležnikov.

5. Še drugo — ne majhno dobroto skazujejo dosmertne zavarovavnice deležnikom s tem, da jim dnarjev posojujejo. — Té posojila so pa prav posebne baže; kajti posojujejo dosmertne zavarovavnice svojim deležnikom prav za prav to, kar deležnikom že sicer gré, samo z razločkom, da posodijo vsakemu po méri tega, kar bi imel o svojem času iz njih dobivati. Kdor hoče tako posojilo dobiti, nima druzega storiti, kakor zavarovavnici to kar

naznaniti. Obresti ali činžev ne tirja zavarovavnica večjih kakor navadnih. Ako bi se primerilo, da bi deležnik ne mogel posojila verniti, se mu ni nobene škode bati. Kolikor mu je zavarovavnica posodila, toliko mu bo o svojem času od šume odtegnila, za ktero je zavarovan.

6. Ker se pa v dosmertne zavarovavnice more lahko vsak, kterega stanú kolj, zapisati in se one ravnajo po potrebah in razmerah deležnikov, pa so tudi s svojo glavnico (Stammfond) porok za vse, kar prevzamejo, se morejo v nje vkladati veliki in majhni kapitali. S tem so pa kaj kaj koristne.

Posebno dobro zaležejo majhni kapitali na obresti naloženi. Kdor ima velike kapitale, ima tudi priložnost, jih urno in marsikako tako oberniti, da mu po mogočosti dobre obresti donašajo; kdor ima pa le majhen kapital, mu ni tako lahko mogoče, ga urno in varno z dobrim dobičkom kam naložiti.

Utégnil bi kdo reči, da tudi hranilnice (Sparkasse) majhne kapitale naberajo in celemu ljudstvu, obertnijstvu, kmetijstvu itd. z njimi pomagajo, in da so posebno one, ktere ljudí k varčnosti nagibajo. — Res je, da tako delajo in hvala njih dobrotljivemu ravnanju! Ako pa pomislimo, da tistega, kteri kaj vloží, hranilnica nikakor ne sili, koliko mora danes, koliko pa jutro va-njo vložiti itd., in ako dalje pomislimo, da imajo hranilnice druge namene, moramo tudi veljati dati, da se hranilnice od dosmertnih zavarovavnic zlo zlo razločijo. Kdor je deležnik dosmertne zavarovavnice, je prisiljen, neprenehoma varčen biti.

7. Dosmertne zavarovavnice so nam še po smerti dobrotnice.

Poglejmo le, kako se mnogim očetom godí. Naj imajo še tako dobro voljo, naj so še tako skerbni, vendar se dostikrat ne morejo iz tega sveta ločiti z mirnim sercom, da so svoje ljube, če ne v boljem pa vsaj v takem stanu zapustili, da jim je mogoče živeti.

Koliko je družin, ktere treši smert njihnega rednika z verha sreče v grozno, neizrečeno revšino, ker jim je z njegovim življenjem tudi edini vir življenja ugasnil! — In kako težko se more duša tacega očeta od njega ločiti, kteri se zavé, v kakošni revšini zapusti svoje ljube!

Da bi take misli vsacega očeta spodbodle, nemudoma poskerbeti, da otme svoje otroke revšine, ko sam ne bo mogel več za-nje skerbeti! Dosmertno zavarovanje — in sopet dosmertno zavarovanje je po takem edini pomoček, našim dragim srečno prihodnost pripraviti. Dosmertne zavarovavnice začnejo pomagati, ko mi ne moremo več.

Ko smo ob kratkem razložili koristnost zavarovavnic, je treba še na vprašanje odgovoriti: kako je mogoče té koristnosti se udeležiti?

Prav kratko se dá na to odgovoriti.

Kdor spozná koristnost dosmertnih zavarovavnic, bo želel se njih udeležiti, in to tem več, čem več se bo njih koristnosti prepričal.

Ker pa razne zavarovavnice niso enako osnovane in se tudi po svojih pravilih med sabo bolj ali menj ločijo, se mora slednji deležnik najpred podučiti, kako mu je mogoče h kaki zavarovavnici pristopiti in kdaj ga bo ona hotla zapisati. Zavoljo tega naj bere pravila tiste zavarovavnice, ktera se mu najbolj ugodna zdí in kteri bo plačila, ki ji grejó, odrajtovati mogel.

Te zavarovavnice imajo v vseh deželah še posebne opravnike in vsakemu opravniku je naročeno, ljudi podučevati, kteri želé o tej ali uni reči podučeni biti.

Unidan smo povedali, da je v Terstu taka dosmertna asekuracija, in da za krajnsko deželo je opravnik gospod Terpin, tergovec v Ljubljani. Danes povemo na dalje, da se je tudi na Dunaju napravila taka velika asekuracija pod imenom „Anker“, ktera si je v kratkem času pridobila dobro ime in veliko deležnikov. Nemško ime „Anker“ se pravi po naše sidro ali maček, kakoršnega mornarji rabijo na morju, da z njim barko vstavijo in tako rekoč priklenejo, ko ga tù ali tam v morje veržejo. Tako je barka varna v sredi morja. Po tem izgledu je posneto tudi ime dosmertne asekuracije „Anker“ imenovane, ker daje svojim deležnikom varnost v človeškem življenju, da se njim ali njihnim ni potreb in nadlog bati.

Naturoznanske rečí.

Luna in rastljinstvo.

Naši spredniki so veliko verjeli v moč lune do rastljinstva. Marsikter vertnar se je ravnal pri svojih delih le po luni. Dandanašnji je to zlo drugač; sedanji vertnarji še celó dostikrat ne vedó, ali je luna v pervem ali v drugem krajcu. Gotovo so naši spredniki luni preveliko moč pripisovali: dan današnji pa tudi ne ravnamo prav, ako mislimo, da nima luna celó nobene močí do rastljinstva. Profesor Piazzi Smyth je na Tenerifi nove astronomične skušnje zvedil, ktere so med drugimi važnimi prigodki pokazale, da luna v raznih časih nekoliko gorkote daje.

Po dolgih preiskavah je nek drug učen mož, gospod J. P. Harrison naturno postavo zasledil, da je koj po pervem krajcu večidel več toplote, kakor malo pred krajcom, in da je ravno tako tudi srednja toplota drugi dan po pervem krajcu zmirom večja kakor tretji dan pred krajcom. C. Fulbrook je čez sedem let pridnega opazovanja zvedil, da po luninem teku se vselej ravná tudi to, da več ali menj dežuje.

Vse to ne bo nobenemu se neverjetno zdelo, da odtok in natok morja se tudi po luni ravná.

Če je tedaj vse to res, mora luna tudi do rastljinstva svojo moč imeti; tudi je že samo po sebi lahko verjeti, da lunina svetloba ne more biti brez vse močí do rastljinstva.

Iz potne bisage.

Prijazni dopisi do strica Bercka Dragana v Verbovcu.

XV. Pismo.

Dragi stric!

Iz Krajnske gore sva šla s prijateljem Miloslavom nazaj proti Ljubljani. Memo gredé sva obiskala veličastni slap Peričnik. Tukaj sta nas počakala Miloslavov brat in Miloslavova svakinja. Ta slap je gosp. Levičnik spet tako lepo popisal, da za moje pero nič ne ostane. Poglejte toraj „Novice“ leta 1856, stran 82, in bodete imeli celi njegov obraz. Dolgo smo se sončili in krepčali pri tem lepem slapu. Čeravno nisem ném za takošne naturne prikazni, mi je vendar ljubša tiho tekoča rečica, kakor šumeč in doneč slap. Jaz ne morem terpeti ne šuma ne hruma, ker celó večkrat misli pretere. Zato nisem prijatelj pokanja z biči, kterih pokanje bi lahko možgane presekalo, žvižganja lokomotiva, ropotanja kovaških kladev itd. Kdor ni mojih misli, naj bere spis slikara Bronzina „dei rumori“, — in prepričal se bode, da sta šum in hrum nekaj neprijetnega.

Ložej pa še takošen hrup prenašam, kakor hrum in šum, kterega nekteri delajo dan današnji z dobrimi deli po časnikih. Vsaka dobra trohica, ktero je kdo na oltar keršanske ljubezni položil, vsaka dobra besedica, ktero je kdo izgovoril, že pisanja željne roke raztrobijo po vseh časnikih. Slavni Hammer je iz arabskega lepo prislovico prestavil, ktero naj bi današnji svet slobodno zapomnil:

„Thust du das Gute, so wirf es in's Meer,
Weiss es der Fisch nicht, so weiss es der Herr“.

To je po naše:

Storiš le kaj dobrega, verzi v morjé,
Ak ribi ni znano, Gospod vendar vé.

*

Vendar, kje so takošni junaki v devetnajstem stoletji? Zato pa tudi dobre dela imajo tako malo blagoslova božjega, ker dobrotnik že pred, ko je kaj dobrega storil, ima v glavi Ciceronove besede: Laetus sum laudari a laudato viro — to je: Radujem se nad hvalo, ki mi jo poje hvaljen mož. —

Ko smo slap bili zapustili in peš proti Mojstrani šli, se gospa Miloslavova svakinja meni pridružijo in rečejo: „Gospod Dragan! Brala sem že večkrat od Vas novél; zakaj jih več ne pišete? mé uboge ženske najdemo premalo beríla v „Novicah“.

„„Draga gospa!““ ji odgovorim, „„pisal sem pred 20 letmi tudi takošne reči; nekoliko jih je bilo tiskanih v nemških in slovanskih časopisih; tudi spoznam dobro, da so novele, „panis et circences“, po slovenski „kava in cuker“ ženskega spola; ali človek nima glave in volje za vse. Tudi tega okusa nikdar ne bodem hvalil v novelah, kterega današnji dan najdemo v povestih francozkih in nemških novelistov. Novela mora biti novost, to že ime reče; novost pa mora biti resnica, ne pa fabula ali basen, drugači nihče ne verjame, da bi se res bila zgodila. Najlepše novele je spisal Bocaccio. Njegove novele so večidel mikavne kombinacije redkih razmer življenja — na dolgo izpeljane in samostalne anekdote. Novela mora tudi imeti nravno jedro in vzeta biti iz praktičnega življenja. Kdor v noveli ne najde praktičnih, znanih obrazov, ga povest ne zaunema. Nekteri naših pisateljev so začeli se poskušati tudi v novelah, al večidel manjka povesti — djanja. Vaša želja, draga moja gospa! je pravična, da se premalo skerbi za izobražene Slovenke; zato tudi jaz želim, da bi se našel domač pisatelj, kteri bi izdaval povestno biblioteko““.

„„Brez ženskega spola ne bode duh slovenski nikdar v izobraženih slovenskih družinah se ukoreninil, in ta spol, današnji dan navajen zabavnega berila francozkih in nemških romanov, ni zadovoljen samo z berilom „Novic“, kjer se piše za hišnega gospodarja, za učenega izsledovatelja, kjer se ohranujejo basniški zakladi naroda in tudi se streže našim politikarjem, zlasti dan današnji, ko je politika kolo, okoli kterega se vse suče, in sta gospod in kmet politikarja. V ženski naturi leží, le kaj takošnega brati, s čemur ni třeba si dosti glave ubijati, akoravno celó Hegel dá veljati, da ženski spol doseže že z osemnajstim letom zrelost uma, mož pa ne pred osemindvajsetim. Vendar je ženski um prav tanko zmerjen, kar je Stvarnik spet prav modro storil, ker Vé morete v svojem poklicu več s sercom, kakor z duhom delati““. —

Možaka sta naji med tem došla in ko sta čula slednje besede najinega pogovora, sta bila prav zadovoljna. Na Dovjem smo se vsedli na voz in derdrali čez Javornik nazaj v Bled, kjer smo obedovali, potem pa čez Radoljco spet v Kranj k ljubeznjivemu bratu Miloslavovemu. Tukaj sem se prav po domače čutil. Če se more kdo, kteri še ni zgubil naravnosti serca, prav po domače vêsti, kakor med svojimi, mu prav dobro dé. Nič mi ni bolj zoperno, kakor tista reč, ktero Nemec imenuje „fade Gespreiztheit“, mi pa „neslana šopirnost in puhla košatost“. Pogovori v tej družini so lepi v materinskem jeziku, in milo je poslušati, posebno iz otročjih ust kako sladko jim tečejo slovenski glasi.

Kranj je že staro mesto, vendar ni najstarejše na Kranjskem, kakor Kranjci pravijo. Že Valvazor piše, da v mestu stoji grad z imenom „Kieselstein“, in da mu je „diesen Namen der genannte Stein zugeeignet, angemerkt: sowohl das Schloss, als die ganze Stadt aus lauter Kieselsteinen ist gebaut, auch der volle Grund von dergleichen Stein gelegt“.

In Valvazor ima prav. To izpeljavo tudi poterjujejo jezikoslovci, ali, kakor se nekemu horvatskemu profesorju ljubi, jih imenovati: „jezikodrobci“. O ti horvatski profesor! tebi zeleni pes iz glave gleda. — Na Štajarskem imamo že natisnjene monografije najmanjših mestic in teržičev, celó naš dragi Verbovec je že našel svojega historika.

Koliko listin, monografij in kronik pa še hranuje štajersko zgodovinsko družtvo! V Ljubljani poznam poštenega in za zgodovino vsega unetega moža; al da je svoje celo življenje porabil za spisovanje imen papežev, danskih in škandinavskih kraljev itd., namesto, da bi raje vso svojo moč posvetil domači zgodovini — je vendar poseben capricio. Kar on spisuje, že imamo v polni meri. Poznamo učenega sina kranjskega mesta, prof. Bradaška, kteri so v lanskem zagrebškem programu svojo izverstno moč za zgodovinopisje pokazali — upamo od njihovega domoljubja, da bodo tudi za zgodovino rojstvenega mesta skerbeli. Domačemu sinu se vendar ne bode takošna godila, kakoršna se je Valvazorju, kteri piše: „Die Krainburger haben zwar unterschiedliche Freiheiten und schöne Privilegien, aber dabei einen grossen Unlust oder Abgunst, Jemanden diesselbigen zu verständigen.“

Valvazor toži še dalje: da je sam prosil in po dobrih prijateljih, da je „Stadt-Richterju“ pisal, posebnega posla v Kranj poslal, pa vendar nikdar ne odgovora dobil. Piše tudi, da je svojega pisača do mestnega župana poslal, pa druzega ni opravil, kakor da je odgovor dobil: „Sie hatten zwar schöne Privilegien, wollens aber Niemanden zeigen.“ Zato se Valvazor še dalje pritožuje: „Aber diese guten Leute (i. e. Kräinburger) führen hierum eine besondere Manier; dürften ihre Privilegien lieber den Schaben und Motten, weder einem Authori communiciren.“

Slednjič še Valvazor mestnemu županu na vest govori: „Ob solches aber ein solcher Stadtrichter vor Gott könne verantworten, lass ich dahingestellt sein, (glej des „hochlöblichen Herzogthums Krain topographisch-historische Beschreibung, neuntes Buch, str. 112).

Dragi stric, Vi iz te Valvazorjeve tožbe vidite, da je kranjski župan pred 200 leti ravno takošen bil, kakoršen naš verbovski Mihael Bedakovič, kteri tudi nobenemu izsledovatelju starih rečí ni dal pogledati v nekdanje verbovske pravice.

Valvazor dalje piše: „Wie man geschrieben 1311 hat allhie zu Cräinburg Herr Diepold von Stein, ein braver Rittersmann, den Herrn Balthasar von Landpreis, einen gleichfalls ruhmbenahmten Ritter in einem Tournier um's Leben gebracht und damit selbigem ganzen Geschlecht, dessen dieser der Letzte war, den Garaus gemacht.“ To mi je pač prav „braver Rittersmann“; ali nisem imel prav, ko sem se nad tistim „Ritterswesen“ jezil?

Leta 1554 in 1557 je bila v Kranji strašna kuga; ravno tako 1579, da so vsi sodniki in drugi šribarji v Ljubljano pobegnili, ali z aktami vred ali brez akt — Valvazor ne piše. „Rückstände“ so gotovo v Kranji pustili.

Leta 1668 „liess das Feuer seinen Grimm über diese Stadt aus“, in leta 1660 je cesar Leopold v Kranji spal. Pa spet leta 1811 je strašni požar pokončal celo mesto.

Še nekaj, ljubi stric, Vam moram povedati iz starih časov kranjskega mesta. Ali so nekdaj tudi Kranjci imeli svojo tiskarnico ali kaj, tega se ne upam za gotovo terditi, — to pa je gotovo, da pred 58 leti so prišle v starem pravopisu v Kranji pri Ignaciu Kremžarji pesmi na dan pod naslovom „Štiri pare kratkočasnih novih pesmi od Pavla Knobelna skovane inu Kraincam za spomin dane.“ Vodnik je kratko kritiko z lastno roko na enem iztisu tajistih spisal zoper té pesmi nekdanjega kranjskega ljudskega učitelja, rekši:

Bukve jiz Krajna
Polne dr. . . . . ;
Nikar ne zdêli ga,
Pusti mu celiga!

Po ti kritiki se jaz ne bom dalje spušal v pretres teh pesem; vendar pa Vam hočem iz ene bolj estetične pesme, kteri se pravi „Za pustni dan“ nekoliko verstic za pokušnjo dati, da se bote smejali, pa tudi sami sodili, ali se ne kujejo tudi še dan današnji take godčevske, kakor jih je koval Knobel leta 1801. Čujte jo:

Bas pravi: bum, bum, bum,
Gosle: didl, didl, di,
Citrar: nej vštimal bom:
Cink, cink — jih podí,
Pišu prav: dudl, dudl, du,
Guba: ha, h'ha, ha!
Micka rajala bo,
Haha, ha, ha, ha!

Že Micka jen Jaka
Se sučeta vkrog,
Matiče prov skaka,
Nu trobi v svoj rog;
Ta čotast se suče,
Anca drobentí —
Ta krevul se luče
Za njo, jen puhtí.

Tud mater župani
Je prišla v noge,
Katere je lani
Storila dolgé —
Prav hočem plesati,
Sim volna ko vúsk,
Kdor me 'če pelati,
Bo storil odpustk.

Te male tud žgače,
Se mešajo vmes,
Vse kinka vse skače,
Vse cikne na ples;
Še oča ta stari
Je želo dobil,
Vže gleda po pari,
De b' se obernil.

To imate, dragi stric! imenitniše zgodbe starega Kranja. Najslavniša zgodba novega časa, ktera je vredna, da se z zlatimi čerkami zapiše v kroniko kranjskega mesta, je ponovljenje veličastvene mestne farne cerkve v gotiškem slogu. Kar so njihovi očetje zakrivili, ko so leta 1579 za Jernejem Knäfelnom potegnili, to so popravili pobožni unuci. Perva slava gré visokočastitljivemu bivšemu pastirju, sedanjemu ljubljanskemu general-vikarju gosp. A. Kosu, druga pa pobožnim in vernim faranom kranjske fare.

Tukaj so se spet odlikovali sami domači umetniki: véliki oltar je delo slavnega Murnika, prižnica od veleumnega Tomca. Gotiški nastavki križopotnih tabel od pridnega Götzel-na. Tudi oltarne slike so od domačih umetnikov, Egartnarja in Lajera. Natančniši popis prepuščam kranjskim pisateljem.

Zapustivši Kranj z najslajšimi čuti sem se podal v Ljubljano. Memo gredé sem obiskal v Šent-Vidu, ali kakor na srenjski tabli stoji: „Šent-Vedu“ slavnega pesnika „Zvonikarjeve“. Našel sem ga ravno v vertu pod košatim listnim šotorom prebirati Miklošičevo „Vergleichende Grammatik“. Ni Vam umetne slovenske pesmice, ktera bi se tako hitro obnarodila in ime pesnikovo Slovencom tako prikupila bila, kakor Potočnikova „Zvonikarjeva“. Beseda in viža iz glave in serca pesnikovega ste enako krasne. Bog ga živi še mnogo let! Slednjega januarja je doveršil 60. leto; pa dobrovoljni možak terdno nosi svoje leta; zakaj nam že tako dolgo ni nobene take ali enake zapel? Da Vam, dragi stric, tudi še njegovo osebnost popišem, ker vem, da Vi kaj na Goethejeve verstice porajtate:

„Volk und Knecht und Ueberwinder
Sie gestehen zu jeder Zeit:
Höchstes Glück der Erdenkinder
Sei nur die Persönlichkeit“.

Vam moram povedati, da je naš slavni pesnik in gramatikar srednje postave, pošteno rejen, zdravega duha in blagega serca.

Iz Šent-Vida so kola derdrale nazaj v Ljubljano, središče mojega potovanja.

Bog Vam daj dobro, ljubi stric. Ves Vaš Vicko.

Slovensko slovstvo.

Krivica za krivico. Povest iz časa ruske cesarice Katarine II. Nekoliko po nemškem izdelal Fr. Malavašič. V Ljubljani 1859. V založbi in naprodaj pri Henriku Ničmanu, bukvovezu na starem tergu.

Te dni je prišla v našem jeziku spet ena tistih knjižic na dan, ktera se noče šopiriti kot „velikansko“ slovensko delo, ampak pohlevno stopi na dan z edinim namenom: v čednem in gladkem jeziku, kakoršnega piše naš že veliko let dobro znani in izurjeni slovenski pisatelj, gosp. Franc Malavašič, našemu narodu podati mikavno berilo in tako naše slovstvo pomnožiti z bukvicami, kterih res še nimamo preveč. Posneta je povestica, ktero imajo v Rusii še v dobrem spominu in s ktero si že dostikrat krajšajo dolge zimske večere, iz časa rusovske carice Katarine II. Na 61 straneh zanimuje od konca do kraja svojega bravca, kteri, obljubimo vam, ne bo bukvic iz rok položil, da bi ne rekel, da so res kratkočasno berílo. — Natis iz Milicove tiskarnice je prav čeden, papir pa tako močen, da cela fara lahko bukve pregibuje in dobro bojo sterpéle sto in sto perstov.

Ozir po domovini.

Solčavske planine na Štajarskem.

„Rad hodim na hribe,
Na sterme goré;
In više ko pridem,
Tem ljubše mi je.“
J. Hašnik.

Bilo je v nedeljo 19. vélikega serpana leta 1855, ko sem se podal z dvema tovaršoma na pot v Solčavo, ali, kakor pravijo „v Žovcboh“ (Sulzbach). Ni še pošiljala zarja svojih rudečorumenih žarkov v line mestnih poslopij, ko smo zapustili — Celje. Romali smo po véliki cesti veselega serca, in komaj smo dospéli blizo Žavca, je že pregnal beli dan černo noč in razsvetljevalo je juterno solnce livade in hribe. Moško stopamo naprej; o poldne jo primahamo v Mozirje. Tam se okrepčamo za daljni pot. — Vidili smo lepi samostan „Nazaret“ na prijaznem griču, kterega dereča Savina obteka, v solnčni svitlobi se leskétati. Prišli smo potem memo Ročice in sv. Frančiška na Stražah. Ker pa ni moj namen popisovati, kraje gornje savinske doline in vsega priobčiti, kar se nam je na dalje pripetilo na popotovanji do Solčave, samo povem, da nismo šli v Luče naravnost skoz Lubno, ampak čez Gornji grad, kjer smo obiskali nekega prijatelja.

Dan se je že nagnil in ostali smo v Gornjem gradu čez noč. Kajti pa je Gornji grad (Oberburg) precej znamenit, naj tudi nekoliko povem o njem. Gornji grad je terg na potoku „Dréta“ med visokimi gorami, 6 milj od Celja; ima c. k. okrajin vrad in dekanijo, prostorno grajščino in okoli 660 prebivavcov. Tukajšna cerkev je veličanska; sozidal jo je Anadej grof Attems, ljubljanski škof med leti 1754 in 1761. Grajščina pa je bila nekdaj benediktinska opatija in potlej stolica ljubljanskih škofov. Ustanovila sta samostan oglejski patrijarh in blagi Teobald Kager leta 1140, ki je daroval celo svoje posestev v ta namen. 20 opatov je imel samostan do 1460. leta. V tem času pa je odločil cesar Miroslav IV. gornjegraški samostan za ustanovljenje ljubljanskega škofijstva, ktero se je res utemeljilo 11. oktobra 1463. leta. Odsihmal je ostal škofovski sedež tù do 1783. leta.

Razvaline starodavnega „Gornjega gradú“ stojé na bližnjem stermem predhribju Menine imenovanem, s ktere se odpira krasen razgled. Slovenski jezik je tù kaj lep in še precej čist.

Drugi dan smo se zgodaj podali čez planine v Luče. Luče so prijazno selo z lepo farno cerkvo in eno poddružnico in „podfaro“, kakor pravijo, z imenom „Podvolek“. Tù sedaj nismo vedili, na ktero stran bi se podali: ali bi šli na „Planinšek“, ali pa skoz „Iglo“. Ker je pa tovarš R. bil slabih nog in si ni upal na planine, sva se tudi midva z Jurjem z njim skoz Iglo podala, kajti „tres faciunt collegium“. Znano nam pa tudi prav ni bilo, da se ložje čez gore „Desko“ in „Korošco“ na „Ojtrico“ pride, kakor od une, solčavske strani. Koračili smo toraj prek Savine, ki nam je šumljala bistro nasproti na Iglo. Komaj smo šli pol ure, smo jo že vidili pred nami.

Kmali smo se skobacali skozi. „Igla“ se imenujete dve visoke in ojstre pečini nad globokim in kakor zid stermim brezdnom, v kterem bobní bistra Savina. Odvzgor ste te dve pečini stisnjene in pri tleh imate luknjo, skozi ktero se lahko koraci. V obče ni pot več tako nevaren, kakor so ga nekteri „touristi“ popisali in kakor je res včasih bil, kajti sedaj je v pečovje vsekan. Vendar vertoglavim bi ne bilo varno tù hoditi! Kakošni občutki so nas nahajali tù med golimi planinami, nad globokimi brezdni, — tega ni moč popisati! Nikdar še nismo potovali po tako romantičnem kraju, nikdar nismo vidili toliko sivega skalovja proti sinjemu planu moléti, nikdar nismo čuli tako čudotvornega šumljanja berznega potoka in tako živih, milih glasov gorskih ptic, kakor tù v sredi solčavskih planin! Zares rajsko občutje bilo je to in nam je dodelilo toliko močí, da smo nenadoma prišli, zamaknjeni v občudovanje krasne nature, naš cilj in konec današnjega potovanja.

Bili smo v Solčavi!

Solčava! Kaj bi nek najpopred povedal od tega kraja? Kam bi se obernil? Na gore ali na selo? — Toliko sem že čul popred pripovedovati od tega štajarsko-švajcarskega kraja in sedaj sem bil sam s svojimi prijatelji na tem mestu. Solnce je zahajalo za goré, nastopila sta mrak in večerni hlad na mesto vročine. Bili smo trudni potovanja in potrebni okrepčanja in počitka. Ker smo slišali že popred, da so gospod župnik v Solčavi gostoljuben slovensk rojak, smo se podali naravno v župnijo prosit prenočišča, pa lej! bilo je že vse polno gostov: imeli so mnogo duhovnov in troje Angležev! Žal jim je bilo, da nam niso mogli dati prenočišča, ter so nam svetovali v selu kje ostati. Pa akoravno niso mogli nas čez noč obderžati, so nam vendar pokazali svojo dobroserčnost: postregli so nam z vinom in kruhom, da je bilo kaj! Okrepčali smo se, da bi bili še tisti večer lahko Bog vé kod po planinah se plazili! Vendar noč ima svojo moč, tedaj se nismo nocoj nikamor več spustili. Prenočili smo pri nekem vaščanu, ki se je veselil svojih gostov, in nam postregel z vsem, česar smo potrebovali.

Drugi dan 21. avgusta smo zarano vstali, pregledali selo in okolico. Solčava je samostana vas v sredi orjaškega skalovja in divjega hostovja s čedno farno cerkevjo, ktera ima eno poddružnico. Farna cerkev je Devici Marii posvečena in že nek 500 let stara. Selo je sicer tudi majhno, ljudje pa gostoljubni, priljudni in krotki. Radi postrežejo ptujcu in mu povejo prostovoljno, kod da naj hodi, da pride prav na svoj cilj. Rastí so lepe in večidel visoke in iz njihovega govorjenja veja prost duh. V pervi hip spoznaš njih blago dušo. Samo nekoliko melanholični se mi zdijo. Slovensko govoré prav čedno in krepko. Po povžitem zajterku se podamo na Ojstrico, kamor priti so bile moje največje želje. Šli smo vprek Savine menda kake dve uri in bili smo „v Logarjevi dolini“. Tù smo še le vidili, na kakošne planine, na kakošne ostre pečine smo se vzdignili. Obšel me je obup nekoliko, ko sem vidil stermine in brezdna zijati, neznane oste in večen sneg se bliskati v bliščobi zlate zore. Vendar naprej! kurajža velja. Kdor hoče gledati z Ojstrice, mora na-njo, — sem si mislil in tako tudi moj tovarš Juri. Samo R. si ni upal na goré in je naji zapustil ter se podal v Solčavo nazaj. Jaz in Juri stopava sedaj dalje po Logarjevem dolu, ki je kako poldrugo uro dolg in četertinko ure širok. V njem prebivata samo dva večja kmeta. Najpremožnejši je Logar, od kterega ima dolinica ime. On ima dosti pepéla na ognjišču; ima dosti volov in krav, lepo število ovác in koz itd. Pridejo celó štajarski Dolenci sèm kupovat ovác in koz. Logar napravlja tudi, kakor večji del Solčavcov tako imenovani „solčavski sir“, kteri je prav dober. Kupila sva enega za pol forinta in se živila 4 dni ž njim, pa ga še nekaj prinesla domú. Moj in Jurjev namen ni bil samo planine viditi, temoč tudi njih rastlinstvo preiskati. Bila nama je tedaj vsaka še nepoznana gorska cvetlica draga, bila je zaklad v najini botanični torbici. Ko sva se pri Logarji nekoliko spočila in se s kruhom in s kislim mlekom nasitila, ktero nama je podarila gostoljubna, rudeča in prijazna Logarca, sva koračila na podnožje „Rinke“. Tù zagleda Savina beli dan, — tù se vije iz večne tmine na svet, — tù je pervi izvirk Savinini! Vidila sva še blizo 10 izvirkov. Posebno eden je krasen, kjer perší merzla voda iz pečevja kakor oblak brez vsega šuma in hrupa! To je slap, ne velik pa krasen, in serce se raduje človeku, ko vidi njegovo oko čudotvorno prikazen nature. Komaj sem se nagledal vseh teh slapov! Izvirki vendar v dolino pridši zginejo in se zedinijo pod zemljo v bistro Savino, ktera je v Logarjevem dolu še majhen potok, ki mirno obrača mlinske kolesa. (Konec sledí.)

Národna iz Liburnije.

Sud.

Šal san z divojkon na vodu,
Na vode najden jabuku;
Dal san divojki jabuku,
Da jabuku pravo parti.
Svin ju je pravo delila,
Men ju je krivo partila.
Citan divojku pred pravdu.
„Sudite pravdu vlastela;
Dal san divojki jabuku;
Da jabuku pravo deli;
Svin ju je pravo delila,
Men ju je krivo partila!“
Lahka je pravda med vama:
„„Neka j' divojki jabuku,
Neka j' junaku divojka.““
„Hvala vam budi vlastela,
Da ste nam tako sudili!“

Zapisal J. Volčič.

Dopisi.

Iz Gradca 8. apr. * Znano je, da obstoji v Gradcu obertnijska družba, ktera že dvajset let obertnijo tako spešno podpera. Zlasti tistim obertnikom je dobra pomočnica, kteri se hočejo še dalje omikati in izobraziti. K temu pripomore posebno šola za risanje, ktero obiskujejo rokodelski učenci, pa tudi rokodelci in obertniki sami prav pridno ob nedeljah in praznikih. Družba ima tudi biblijoteko, v kteri se nahaja že čez 4500 bukev vseh obertnijskih in umetnijskih vednost. Poslednjič gré obertnijski družbi tudi še hvala, da imajo grajski obertniki in rokodelci podpornico, kakor jo imajo že delj časa v Ljubljani in v Celovcu.

Iz Tersta 5. apr. — 3. t. m. se je nad kolodvorom strašna nesreča zgodila. O poldvanajstih predpoldne se je namreč z ondašnjega $21\frac{1}{2}$ sežnjev visocega odkopa sila veliko zemlje kakor plaz za 80 do 90 kubičnih sežnjev utergalo in pokopalo 7 delavcov. 10 nakladavcov je bilo toliko srečnih, da so imeli še čas, v kraj skočiti in tako smerti oditi.

Od sv. Jurja v slovenskih goricah 5. aprila. — Čeravno se nam ljuba spomlad prav prijetno smehlja in nam v veselje že dosti rožic ponuja, nam vendar to veselje grení velika žalost. Zgubili smo namreč 3. dan t. m. svojega občeljubljenega učnika gosp. Janeza Grösslinger-a, ki je po kratki bolezni umerl. Bil je rajni že čez 50 let tukaj za učnika, ter je ljubo mladež z vso gorečnostjo in ljubeznijo podučeval, kar mu je tudi duhovna in svetna vlada z večkratnimi pohvalnimi pismi spričala in že leta 1840 mu čast izglednega učnika podelila. In resnično je bil rajni prav za prav izgleden učnik, ki ni le nadepolno mladež umevno in neutrudjeno učil v vseh potrebnih vednostih, temuč ji je tudi in celi fari svetil z lepim in pobožnim življenjem. Zato pa ga je tudi vsaki ljubil in spoštoval, ki ga je le poznal. Vse to poterjuje njegov po-

greb in veliko solz, ki so za-nj po celi fari bile prelite. Zraven brezštevilne množice, ki se je ta dan od vseh krajev zbrala, je prišlo 15 duhovnikov pokojnemu slednjo čast skazati; večidel teh duhovnih gospodov so nekda k rajnemu v šolo hodili. Pa tudi vsi sosedni gg. učniki so prišli k pogrebu, spričat, kako visoko so rajnega čislali. Spomina vredno je posebno tudi to, da je ravno zdaj bila namerjena visoka vlada, temu izverstnemu učniku zavoljo velike nevtrudljivosti pri podučenju in izrejenju otrok častni križec za zasluge podeliti; al Božja previdnost je drugače sklenila! Naj verlemu možu bode zemljica lahka!

Iz Ljubljane. Že več dni je v gosp. Giontinovi razložbi razpostavljena Vodnikova podoba, ktero je naš mojster Franc Zajec iz gipsa naredil. Kdor jo vidi, jo hvali, da je Vodniku prav podobna, in to — se vé — daje Zajcovemu delu največjo vrednost, čeravno tudi zamolčati ne smemo, da je podoba tudi mojstersko vlita. Dopersna, v vsem čevelj visoka podoba se dobí ali bela kakor je gips sam po sebi za 1 fl. 5 krajc. nov. dn., ali pa bronaste barve za 1 gold. 60 krajc. v bukvarnici Giontiniovi. Svesti smo si, da mnogo častiteljev „očeta slovenske poezije“ si bode omislilo ta spominček, in da zlasti vsak slovenski pisatelj si bo na svojo pisno mizo postavil Vodnikovo podobo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Čedalje bolj se kaže, da iz že večkrat omenjenega kongresa, na kterem se imajo laške razpertije poravnati, bo težko kaj — in tako bo splavalo po vodi tudi zadnje upanje, svetu mir ohraniti. Poslanci vseh vlad, ki so v Parizu in kteri vsaki dan slišijo in vidijo, kaj se tam godí, so obupali, da bi se mogla podlaga najti za začetek kongresa. Avstrijanska vlada je terjala izperva in terja še danes, naj sardinska vlada poprej ropot orožja ustavi, preden se kongres začne; — sardinska vlada pa od tega noče nič slišati in pravi, da ji za tak kongres celó nič mar ni, v kterem bi imela le na stranski mizi sedeti, le svetovati, pa nič razsoditi. Francozka vlada je s sardinsko opornostjo zadovoljna, in tako se vé, da se ne more to zgoditi, kar je perva potreba za osnovo kongresa. Dalje se pa tudi za gotovo pripoveduje, da je cesar Napoleon rekel, da ne bo nič dovolil, kar bi utegnilo pogodbam od leta 1815 kakoršno koli veljavo dati. Ker pa avstrijanska vlada od druge straní terja, da ravno te stare pogodbe ostanejo skozi in skozi veljavne, je očitno, da ni misliti na mirno spravo, tedaj tudi na kongres ne, dokler si ostanejo navskriž-misli. Čedalje bolj se tedaj oblači politično nebo. —

— C. k. ministerstvo je prepovedalo, da zavoljo velike nevarnosti fabrike, ktere izdelujejo užigalice (klinčke) z navadnim fosforjem, ne smejo nikoli rabiti klorkalija.

— Véliki škof dunajski, kardinal Rauscher, kteri je več mescov v Rimu bival, pride ta teden na Dunaj nazaj.

— Mikavno je sedanji čas vediti, kako močne so armade in ladije, posamnih evropejskih deržav. Toraj podamo tukaj pregled evropejskih armad, kakor ga je spisal pruski oficir Goetsch:

Deržave	Št. vojakov	Št. ladij	Št. kanón
Francozko	409,062	461	12,610
Velika Britanija . .	222,874	538	15,791
Avstrija	700,000	135	852
Prusija	541,108	55	265
Rusija	833,462	158	—
Nemška zveza (brez Avstrije in Prusije)	361,596	—	—
Belgija	73,718	7	42
Danija	27,420	116	932
Gerško	9686	26	148
Italija:			
Rimsko	16,959	—	—
Modena	9,956	—	—
Napolitansko . .	143,586	98	832
Parma	5672	—	—
Sardinija . . .	47,915	29	436
Toskana . . .	7,205	—	—
St. Marino . . .	1390	—	—
Nizozemsko . . .	58,485	86	1740
Portugalsko . . .	25,194	37	362
Švedsko in Norvežko	158,337	1039	—
Švajca	108,000	—	—
Španija	200,401	87	887
Turčija	209,152	70	—
Moldava, Valahija, Serbija in Černa gora .	61,644	—	—

Iz Rusije. Telegraf je naznanil iz Petrograda, da je šel ruski minister knez Gorčakov 9. t. m. iz Petrograda v Pariz h konferencijam zastran Moldove in Valahije. Po takem so se konferencije 7. dan t. m. brez njega začele, in taka je tudi, ako je res, kar se bere v časnikih, da še knez Gorčakov iz Petrograda ni stopinje storil, da bi v Pariz šel.

Iz Serbije. V Belem gradu zlo govoré, in skoraj je verjetno, da bo posihmal v Kragujevcu národna skupščina, ktera bo imela privoliti, da se 34,000 vojakov nabere in se dnarji za to dovolijo.

— General Klapka, znan iz poslednje ogerske vojske, pride, kakor je brati, v kratkem v Serbijo; sliši se, da ga pošlje francozka vlada tjè.

— Knez Mihael je zapustil 27. marca Beli grad. Poseben parobrod je prišel iz Semuna po-nj. Velika množica ljudí ga je spremila v to mesto. Knez gré najpervo na Dunaj, potem „pravijo“ se bo podal v Berlin, Pariz in London. Ker se je tako hitro na pot napravil in ker je knez Miloš tako nenadoma v to dovolil, je misliti, da potuje iz političnih namenov.

Iz Černe gore. Novorojena hčerka kneza Danila je dobila pri kerstu ime Aleksandrina Evgenija in 50,000 gold., ktere so ji Černogorci, njeni starši in žlahta podarili. — Komisija za uravnanje meje med Černo goro in Turčijo je v Kotaru in bo skoraj začela svoje opravila.

Iz Italije. Iz Napolitanskega. Kralj je dal povelje, naj se berž berž pripravi osmero parnih fregat, da se bodo vojaki z njimi prepeljavali, kamor bo treba, ako se kaka prekucijska poskušnja od kod privali. Sploh se pripravljajo tudi tù silno za vojsko. Poslednje novice pripovedujejo, da najvišja gospôda na Napolitanskem neki terja, da bi se namesti sedanje vlade upeljala ustavna, in bi jim utegnilo v sedanjih laških homatijah toliko ložeje obveljati, ker je kraljeva bolezin po razsodbi peterih v posvet poklicanih zdravnikov tako huda, da se ne bo dala več ozdraviti.

— Iz Sardinskega. Da se Francozi tik savojske meje utaborjujejo, je gotovo in da nismo dalječ od vojske, se vidi iz tega, da so stanice, sobe, hleve, skedna in kolarnice ob Turinu, če so bile le za oddati, za franczko armado pripravili, ktera ima čez goro Cenis priti.

— Vlada je sklenila, reservo poklicati, in „Italia“ piše, da je prišlo mnogo Lahov iz Amerike v Genovo, z namenom, se tudi za svobodo italijansko bojevat. — In „Opinione“ piše, da je francozka vlada vprašati dala upravnije sardinskih železnic, koliko vojakov bi mogle v enem dnevu prepeljati. Odgovorilo se je nek, da 150,000 v štirih dneh. (?)

— Kako zlo se je vlada prekanila, ko je mislila, da bo vse kar orožje zgrabilo, priča najbolj to-le: „Gazzeta du Midi“ piše iz Nizze: „Dva korporala sta mogla nekega moža s silo na barko vleči, za njim pa je tekla nje-

gova žena s čveterimi otroci jokaje in plakaje. Ko pridejo do parobroda, se izterga mož vojakoma, se verže na tla in vpije neprenehoma: „Ne grem ne, o sveta Devica, ne grem ne!“ Množica ljudí je obsula godernjaje vojaka in družino in poslednjič so mogli ubozega moža kakor divjo zverino z vervjo na ladijo potegniti! Ali je to res ali ne, ne moremo reči, mogoče pa je vendar. Da to ne more čisto bosa biti, se dá misliti iz tega, da majhna deržavica vse k armadi jemlje, kar kolj more koračiti in gibati. Kaj bo s kmetijstvom in obertnijstvom, ker mora vse od doma — na vojsko!

— Iz Rima se piše, da papeževa vlada spisuje razglas, v kterem bo očitno izgovorila, da po nobeni ceni ne bo dovolila, da bi se pričakovani kongres utikal v nje notranje zadeve.

Iz Švajca. Nek mnih (ali švajcarsk ali ne, ni povedano), je podal zveznemu zboru prošnjo, naj se Švajca neutralnosti odpové in z vso močjo pripomore, da se Lahi osvobodijo.

— V Genf je že mnogo italijanskih družin pribežalo, ker se vojske v svoji domačíi bojé.

Iz Francozkega. Iz Pariza. „Allg. Zeitg.“ piše: Že davno je bila govorica, da bo prišel ruski cesar Pariz obiskat. Za gotovo se zdaj zvé, da je dotična gosposka povelje dobila, berž vse storiti, da se bo car po spodobnosti sprejél, ker pride še ta mesec v Pariz. — Če je res?

— Pretekli četertek, 7. t. m. je bil dan, ko so se imele konferencije zastran volitve kneza Kuza začeti. „Moniteur“ piše, da so se res začele ta dan. V tem zboru bodo sodili le-to: ali ima knez Kuza obema deželama „hospodar“ biti; pravijo, da bodo konferencije v dveh sejah dokončane.

— Iz Elzasa piše verjeten mož: „Silne priprave za vojsko grejo svojo pot; še celó ponoči prevaževajo po tihem kanone in streljivo v Lion in afrikanske pešce vadijo za kanonirske opravila. S péki je storila vlada pogodbo, da bodo dvopeke ali cvipaka za armado pekli in 20,000 starjev pšenične moke za njo pripravljenih imeli“.

— V Tulon in Marsilje se je pripeljalo več bark z vojaki iz Algerije, kamor se bodo zopet vernile, da še drugih pripeljejo.

— 3. aprila je bila v Parizu zopet velika parada. Vojakov je bilo blizo 36,000. Tudi pri tej paradi je bil Napoleonov sin kot grenadirsk korporal oblečen s cesarico in princezinjo Klotildo. Francozki časniki so začeli z novega zoper Avstrijo se zlo hudovati in popisujejo na dolgo in široko, kako mogočna je sedanja francozka vlada, ktera bo imela do pervega dne rožnika ali junija 600 tavž. vojakov na nogah, kterih 150,000 je Lahom v pripomoč namenjenih, ostali pa za druge potrebe. Na to bahanje se je oglasila „Wien. Ztg.“ in dokazala, da cesar Napoleon I. je nekdaj še več armade na nogah imel pa vendar je žalosten konec storil.

Iz Angležkega. Iz Londona. Ministerstvo bo ostalo, deržavni zbor pa bode razpušen. Tako je sklenila kraljica gledé na sedanje političnе homatije. Ministra Derby in Disraeli sta ta kraljični sklep naznanila 4. dan t. m. obema zbornicam. Ministerstvo bo tedaj z deržavnim zborom najvažniše opravke doveršilo, potem pa deržavni zbor poslovilo, kar bi se utegnilo do Velike noči zgoditi. Novi deržavni zbor se bo začel mesca rožnika ali pa julija. Lord Palmerston je bil namenjen, ministerstvo prašati, naj pové: kako stojí z mirom ali vojsko? Vendar poslednji telegraf naznanja, da je Palmerston opustil to vprašanje, ker je minister Disraeli deržavnemu zboru razodel, da bi utegnilo več škode kot prida donašati, ako bi se ravno zdaj unanje homatije v zboru očitno pretresovale. Prihodnji teden je pa obljubil razmere angležke vlade do unanjih vlad na znanje dati, in potem bi se smelo pomenkovanje o teh zadevah že začeti. Ravno tako je govoril minister Malmesbury v zgornji zbornici, zagotoviši, da angležka vláda je vse svoje močí napela, da bi se mir ohranil, vendar ni še nič dosegla. — „Ni nam treba — pravi „Presse“ — teh ministerskih odgovorov na drobno presojevati. Če angležk minister očitno pravi, da je treba molčati, ker bi govoriti škodljivo bilo, je že s samim tem dosti rečeno“.

Iz Nemškega. Iz Pruskega. „Kölner Ztg.“ piše: „Neprav se nam zdí, da ljudje pravijo, vojske se zavoljo tega ni več ogniti, ker Sardinija neče jenjati, se za vojsko pripravljati. V kar se Avstrija udá, se mora tudi Sardinija udati; v tem bo vsaj čvetero petih velikih oblasti enih misel. Kaj je Sardinija? Majhna bčelica, ktera v sebi namesti medú nosi želč. Njenega zela se ni bati. Na tem ni nič, kaj hoče: Sardinija mora!“

— Nek imeniten oficir piše o „strategičnih razmerah gornjega Laškega“ v nekem pruskem časniku, da ni mogoče misliti, da bi môgla francozka armada na Tiroljsko ali Krajnsko in v Istro predreti in ondi cesarske k miru prisiliti.

Iz Moldave in Valahije. V kavarnicah v Bukarestu si boljarji pripovedujejo, da je cesar Napoleon III. svojemu prijatlu, knezu Kuzu, za gotovo obljubil, da bo sedel kadaj na carigradskem prestolu. To je res nekako smešno, al kdor pozná na vraže zidano termost sedanjega francozkega cesarja, in vé, kako mu še dan današnji rojijo misli in sklepi, kterih se je navzel v svojem pregnanstvu, bo rekel, da sledeča pravlica ni prav prazna: Sedanji knez Aleksander Kuza se je soznanil s sedanjim francozkim cesarjem o času, ko je ravno prestol francozkega kralja Ljudovika Filipa omahnil, in ko je mladi Kuza po prazni prekucijski poskušnji prisiljen bil, v Parizu zavetja iskati. Ko se je Ljudovik Napoleon Bonaparte iz svojega pregnanstva v Pariz vernil, si je iskal prijatelstva samo tacih ljudí, kteri so se pred v puntih kakor kolj si bodi obnesli in se ljudstvu prikupovali: Nedovoljniki in pregnanci vseh zateranih narodov so prosili za-nj, in kmali je bil ljubljenec vseh parižkih skrivnih družtev. S tem mu je bilo za prihodnje dní veliko pomagano. Kuza si je prizadeval, Napoleona, kteri je prišel kot republikanec v Pariz, svojim prijatlom priporočati. Cesar ni nikolj pozabil, kaj mu je takrat Kuza dobrega storil. V Plombiersu že je Napoleon svojega prijatla odločil za prihodnjega kneza Moldave in Valahije in mu tudi upanje dal, da bo še kdaj v Carigradu na prestolu sedel. — Tako govoré v Bukarestu. In res! če pomislimo, da v Moldavi in Valahii, v Serbii in Černogori pomnožujejo armado in priprave delajo za vojsko, bi se utegnilo zgoditi, da takrat, ko se vojska na Laškem začne, se utegnejo tudi začeti viharji zoper Turčijo, kteri tudi Bosnija in Hercegovina zadrege dela.

Iz Turškega. V Carigradu je razposlan oglas Mazzinitov v tisuč in tisuč iztisih, nad kterem se vse čudi zavoljo sovražnosti do Francozov.

— Tudi v Carigradu skerbé za uboge. Tako so napravili pretečene dni v ondašnjem gledišu plés, kteri je prinesel 300,000 pijastrov. Razdelili so té dnarje med uboge vseh narodov in vér.

Iz Kine. V severnih krajih kinežkega cesarstva so začeli ljudje lakote mréti.

Iz Indije. Vojske in punta v izhodni Indii je skorajda konec. Al nasledke čutijo od dné do dné bridkeje; še celó vlada je v hudi stiski — za dnarje.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**